

(біологічних і небіологічних) та студентів напряму підготовки «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування», стало доцільним запровадження двох відповідних варіантів завдань: для студентів-педагогів – із переважанням питань і розрахункових задач традиційного біоекологічного змісту, для студентів-екологів – із включенням завдань із різних розділів прикладної екології (агроекології, урбоекології, промислової екології тощо). Багаторічний досвід проведення першого етапу екологічної олімпіади на природничому факультеті свідчить, що найскладнішим для студентів видом завдань у пропонованій вище схемі є розрахункові задачі. Це вказує на додаткову необхідність тренування даних практичних навичок у ході вивчення різних навчальних дисциплін.

Література

1. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України №1410 від 13.12.2013 «Про затвердження Положення про проведення Всеукраїнської студентської олімпіади» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z2207-12#n13>.

2. Смирнов С.О., Басс Ю.А. Методологічні аспекти проведення студентської предметної олімпіади з дисципліни «Економічна інформатика» // Вісн. Дніпропетр. ун-ту. Сер. Економіка. – 2009. – Вип. 3/1. – С. 162-166.

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ДИДАКТИЧНОЇ ЕВРИСТИКИ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ З БІОЛОГІЇ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНОГО ЛІЦЕЮ

*Кмець А.М., Слінець С.Д.
Глухів, Україна*

Ефективність контролю залежить від його організації: часу проведення контрольних занять, їх частоти й послідовності; характеру й форм самостійної роботи учнів (індивідуальна, групова, фронтальна); використання дидактичних і технічних засобів навчання; поєднання методів контролю і самоконтролю (усна, письмова, графічна, практична, тестова, програмована перевірка); фіксування й оформлення даних контролю процесу навчання. Ефективність контролю забезпечується дотриманням певних вимог, серед яких: індивідуальний характер контролю успішності, систематичність контролю, достатня кількість даних для оцінки, дотримання об'єктивності під час оцінювання знань, єдність вимог до оцінювання знань учнів, оптимізація контролю успішності учнів, гласність контролю, всебічність контролю, тематична спрямованість контролю, дотримання етичних норм

Оцінювання у цілому має ґрунтуватися на позитивному принципі, що передусім передбачає врахування рівня досягнень учня, а не ступеня його невдач. Засіб стимулювання учня має залежати від його індивідуальних особливостей.

Учні професійного ліцею – це специфічна група підлітків, часто з неповних родин, сиріт, багатодітних родин, які не отримали певного виховання, не систематично навчалися, мотивація їх навчання сформована на низькому рівні. За проведеними нами дослідженнями, причинами відсутності бажання навчатись є: неправильне родинне виховання, безперспективність з їхньої точки зору, відсутність контролю за їхніми діями з боку дорослих, емоційна розгальмованість.

Проблема контролю знань учнів професійного ліцею на уроках з біології не була предметом детальних психолого-педагогічних досліджень і тому є достатньо актуальною.

Наша робота була спрямована на оптимізацію контролю успішності учнів, що передбачала розробку методики контролю з мінімальними затратами зусиль і часу педагогів та учнів для отримання обов'язкових відомостей, запобігала переобтяженню їх виконанням зайвих завдань.

На нашу думку, всім зазначеним вище вимогам відповідають форми та методи дидактичної евристики. Форми та методи евристичного навчання являють собою більш широкую групу дидактичних засобів, оскільки вони спрямовані не тільки на створення учнями освітньої продукції з предметів, а й на підготовчу та супровідну творчості роботу; її планування, оцінку, контроль, рефлексію, засвоєння базового змісту освіти.

В евристичному навчанні контролю підлягає не стільки ступінь засвоєння готових знань, скільки творче відхилення від них. Основний критерій оцінки - особистісне зростання учня, порівняння його із самим собою за певний період навчання. Перевірці й оцінці, а також само - та взаємооцінці підлягають: розвиток особистісних якостей учня, його творчі досягнення з досліджуваних предметів, рівень засвоєння та випередження освітніх стандартів.

Форми та методи евристичного навчання доповнюються відповідними засобами. До них відносяться матеріальні засоби - евристичні посібники, освітні програми та документи, пам'ятки й алгоритми, комп'ютерні програмні продукти, електронні підручники, творчі освітні продукти учнів та ін.

В результаті розв'язання поставлених завдань отримано такі результати:

- відібрані й систематизовані форми та методи контролю знань з біології з числа тих, котрі вже розроблені в дидактиці, наприклад, евристична бесіда;
- модифіковані форми та методи, отримані шляхом евристичної трансформації відомих форм і методів, наприклад, евристичний урок узагальнення та систематизації знань;
- розроблені нові форми та методи контролю знань учнів біології на засадах евристичного навчання, що мають особливий зміст і сенс, наприклад, евристичне змагання чи евристична підсумкова конференція.

Найбільш вдалою, на нашу думку, була розробка та впровадження евристичних завдань трьох типів: когнітивних, креативних, оргдіяльнісних.

У процесі розробки завдань ми дотримувались певних вимог, а саме:

- завдання повинні відноситись до конкретного базового питання, теми чи об'єктів вивчення, позначених у навчальній програмі,
- завдання не повинні мати заздалегідь відомого для вчителя рішення,
- формулювання завдання повинно бути цікавим або незвичайним як для учнів, так і для автора – учителя.

Завдання когнітивного типу передбачають розв'язання наукової проблеми, наприклад запропонуйте власну версію походження вірусів; дослідження об'єкту, наприклад: за мікрофотографіями порівняти рослину та бактеріальну клітину; доказ, знаходження загального в різному, «відновлення історії».

Завдання креативного типу включають задачі, які потрібно розв'язати по-своєму, придумати та зобразити образ біологічного об'єкту, створити опорні сигнали, опорні схеми, виготовити аплікаційну модель, презентацію, відеофільм, фотогалерею.

Завдання оргдіяльнісного типу спрямовані на розробку планів опису, дослідження, відповіді на запитання; складання завдань та задач, виступи та написання рефератів

При розробці всіх типів завдань нами були визначені критерії оцінювання його виконання. Наприклад, якщо завдання припускає відшукання закономірності, то критеріями оцінки можуть бути: кількість виявлених учнем взаємозалежних елементів, оригінальність виявлених зв'язків між ними, відображення цих зв'язків у описі. Крім того, завжди є універсальні критерії оцінки творчої роботи: світоглядна глибина, самобутність, багатоваріантність підходів, відповідність умові завдання, оригінальність форми представлення результату тощо.

В процесі дослідження ми виявили, що щоб організувати евристичну діяльність учнів, одного формулювання завдання може бути недостатньо. При відсутності навичок самоорганізації продуктивної діяльності у учнів можуть виникнути ускладнення в одержанні якісного освітнього продукту. У цьому випадку допомагають алгоритмічні розпорядження та рекомендації, які задають учням етапи або напрями їхньої евристичної діяльності (але не її зміст!).

Таким чином, проведене дослідження дозволило сформулювати попередні висновки. Розвиток творчої особистості, формування життєвих і соціальних компетенцій передбачає здійснення вчителем оптимального вибору форм та методів контролю знань учнів, що мають відносну самостійність і впливають на стосунки, що виникають у процесі навчання між учителем та учнями і між самими учнями. Учитель має практикувати різні форми контролю знань: групові, фронтальні, індивідуальні, які мають здійснюватись в умовах колективної діяльності. Добираючи методи контролю варто віддавати перевагу евристичним, які забезпечують реалізацію цілей біологічної освіти. Якісне здійснення контролю знань з використання методів евристичної дидактики потребує використання натуральних об'єктів, технічних засобів навчання, таблиць, ілюстрацій підручників, моделей.

Література

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології/ І.М.Дичківська .- К.: Академвидав, 2004. – 351 с.
2. Сучасні форми та методи навчання біології./ Упоряд. К.М.Задорожний. – Х.:Вид група «Основа»: 2010.- 146 с. (Б-ка журн. «Біологія»: Вип. 7 (91)).

ПРОБЛЕМА ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ

Кобернік С. Г.

Київ, Україна

Географія як шкільний предмет має потужний потенціал для розширення світогляду, формує у молоді комплексне уявлення про Землю, як планету людей, виховує патріотизм і любов до рідного